

ΟΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ (Ιανουάριος 2006)

Συγγραφέας: ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

I. Παγκοσμιοποίηση και περιβάλλον

Ζούμε σε μια εποχή όπου το περιβάλλον αποτελεί την τελευταία προτεραιότητα στην πολιτική ατζέντα. Η περιβαλλοντική υποβάθμιση, η εξάντληση του φυσικού κεφαλαίου της γης και η διατάραξη του οικολογικού ισοζυγίου στον πλανήτη αποτελούν αδιαμφισβήτητα τις ορατές επιπτώσεις αυτής της συνειδητής πολιτικής επιλογής. Η επιλογή αυτή συνδέεται άμεσα με την καταστροφική μανία της χωρίς όρια οικονομικής ανάπτυξης, η οποία ενισχύθηκε σε ανησυχητικό βαθμό τελευταία, ως αποτέλεσμα της επικράτησης του νεοφιλελεύθερου φαινομένου της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας. Σύμφωνα με αυτήν, η επιθετική ανάπτυξη προβάλλεται ως πρόσχημα για την άνοδο του επιπέδου του συνόλου των κατοίκων της γης και την επίτευξη του οράματος της καθολικής ευημερίας.

Έχει γίνει όμως κοινή συνείδηση ότι για την επίτευξη των σημερινών επιπέδων ανάπτυξης του 25% του πληθυσμού της πλούσιας δύσης χρειάστηκε ήδη η εκμετάλλευση του 70% του παγκόσμιου φυσικού πλούτου! Με δύο λόγια, ήδη το φυσικό περιβάλλον δεν αντέχει την «επιθετική» ανάπτυξη που συντηρεί την ευημερία μόλις του ενός τετάρτου του πληθυσμού της γης. Πόσο μάλλον την ανάπτυξη που υπόσχεται η παγκοσμιοποίηση, η οποία, προκειμένου να επιτύχει το στόχο της καθολικής ευημερίας στα πρότυπα των προηγμένων χωρών της δύσης, θα χρειαζόνταν τα φυσικά αποθέματα περίπου τριών πλανητών σαν τη γη για να συντηρηθεί!

Ενώ λοιπόν στο ισοζύγιο της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης η ζήτηση του φυσικού κεφαλαίου της γης αυξάνει διαρκώς, η προσφορά παραμένει σταθερή, αν όχι και μειούμενη, λόγω της υποβάθμισης των περιβαλλοντικών συστημάτων και της εξάντλησης των φυσικών αποθεμάτων. Αυτός είναι ο λόγος που το μοντέλο της

επιθετικής, χωρίς φραγμούς οικονομικής ανάπτυξης που προτείνει ο παγκοσμιοποιημένος οικονομικός φιλελευθερισμός στερείται νομιμοποίησης και ελέγχεται ως καταστροφικό, εξωπραγματικό και αδιέξοδο. Ήλλα συμφέροντα φαίνεται να εξυπηρετεί σήμερα ο παγκόσμιος καπιταλισμός!

II. Το μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης

Αντίθετα, το μοντέλο της Βιώσιμης Ανάπτυξης, το οποίο προτείνει μια ανάπτυξη με ισόρροπη έμφαση τόσο στην οικονομία όσο και στην κοινωνική συνοχή και την περιβαλλοντική προστασία, προβάλλει σήμερα ως η μόνη προοπτική για το μέλλον της ζωής στη γη. Ένα μέλλον που για να είναι βιώσιμο και ρεαλιστικό πρέπει να είναι συνυφασμένο με μια ελεγχόμενη οικονομική ανάπτυξη με ηπιότερα χαρακτηριστικά, συμβατή με τη φέρουσα ικανότητα της γης και τα περιβαλλοντικά όρια.

Στο μοντέλο της Βιώσιμης Ανάπτυξης η οικονομία δεν είναι ανεξέλεγκτη. Καθορίζεται αφενός από τις ανάγκες της κοινωνίας και αφετέρου από τα όρια των περιβαλλοντικών συστημάτων και τη διαθεσιμότητα των φυσικών αποθεμάτων. Πράγμα που σημαίνει ότι πρώτα υπολογίζεται η «φέρουσα ικανότητα» και τα όρια των προς αξιοποίηση φυσικών συστημάτων και μετά προσαρμόζεται η οικονομική ανάπτυξη που μπορεί να συντηρηθεί σ' αυτό το φυσικό πλαίσιο και με αυτά τα φυσικά δεδομένα.

Αυτό σημαίνει βιώσιμος και ρεαλιστικός τρόπος ζωής. Η ανάπτυξη να προσαρμόζεται στη φύση και όχι το αντίθετο, που είναι τελείως ανέφικτο και απολύτως εξωπραγματικό. Όπου η φύση προσαρμόζεται, μέχρι πλήρους εξαντλήσεως, στα δεδομένα της ζήτησης τα οποία δημιουργούν οι ερήμην της πραγματικότητας προαποφασισμένες αναπτυξιακές επιλογές. Η φιλοσοφία της οικονομικής ανάπτυξης αλλάζει λοιπόν συνολικά και ριζικά, καθώς η φυσική προσφορά των περιβαλλοντικών αγαθών και των φυσικών πόρων που συντηρούν την ανάπτυξη θεωρείται πλέον δεδομένη, μετρήσιμη και πεπερασμένη.

Με την αειφορική παραδοχή νομιμοποιείται η έννοια της ανάπτυξης, με την προϋπόθεση ότι η παγκόσμια οικονομία δεν θα συνεχίσει να είναι ανεξέλεγκτη. Ο έλεγχος δηλαδή της παγκοσμιοποίησης, για την επαναφορά της ανάπτυξης εντός των ορίων της φέρουσας ικανότητας της γης, από κοινού με τη διεθνή συνεννόηση και συνεργασία για την αντιστροφή της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, αποτελούν τις δύο βασικές προϋποθέσεις για την έξοδο από τη σημερινή κρίση.

III. Ο «άλλος δρόμος» για την ανάπτυξη και το περιβάλλον

Χρειάζεται λοιπόν σήμερα ένας «άλλος δρόμος» για την Ανάπτυξη, ένας δρόμος που να ενσωματώνει την υπόθεση της Αειφορίας, δίνοντας έμφαση στην ισόρροπη συμβολή της ανάπτυξης και των οικονομικών στόχων, από κοινού με την κοινωνική συνοχή και την περιβαλλοντική προστασία. Γεγονός που σημαίνει ότι η οικονομία ελέγχεται, έχει όρια και φραγμούς που προσδιορίζονται από τα φυσικά δεδομένα. Ακόμη σημαίνει, ότι η εξυπηρέτηση των κοινωνικών αναγκών και η διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης όλων τόσο στην ανάπτυξη όσο και στα κέρδη που αυτή θα αποφέρει αποτελεί προϋπόθεση και κριτήριο για το νέο σχεδιασμό.

Η φέρουσα ικανότητα της φύσης και οι σύγχρονες ανάγκες της κοινωνίας των πολιτών αποτελούν τα νέα δεδομένα για τον επαναπροσδιορισμό της Ανάπτυξης. Ο δρόμος αυτός θέτει προνομιακούς όρους και ρεαλιστική βάση για την επίτευξη του οράματος της καθολικής ευημερίας, αποτελώντας σήμερα την πλέον αξιόπιστη, προοδευτική και συγχρόνως ρεαλιστική πολιτική επιλογή.

Στην κατεύθυνση αυτή, το Περιβάλλον δεν αποτελεί πια εμπόδιο για την Ανάπτυξη ούτε αιτία για μη αποδοτικές επενδύσεις και άσκοπες χρηματοδοτήσεις. Αντίθετα, αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα για την Ανάπτυξη, μια και στους φυσικούς και τους ενεργειακούς πόρους, στις πρώτες ύλες, στα υδατικά συστήματα, στα δάση, αλλά και στη θάλασσα, στις παραλίες, στους ορεινούς όγκους και στο τοπίο στηρίζεται ούτως ή άλλως η οικονομική ανάπτυξη ενός τόπου. Το Περιβάλλον λοιπόν στην προοπτική ενός «άλλου δρόμου» μετατρέπεται από φραγμός και αιτία

υστέρησης της Ανάπτυξης σε εν δυνάμει πλεονέκτημα και αιτία για την ανάπτυξη, μια και μπορεί να συντηρήσει μια σειρά από οικονομικές δραστηριότητες.

IV. Προστατευόμενες Περιοχές και Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Υπαίθρου

Ένας λοιπόν από τους κορυφαίους στόχους της χώρας στη νέα εποχή είναι η αναζήτηση ενός «άλλου δρόμου», που θα οδηγήσει στη διάχυση των αρχών και την υλοποίηση των επιδιώξεων της Αειφορίας σε όλους τους επιμέρους τομείς της αναπτυξιακής δραστηριότητας.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά στις προστατευόμενες περιοχές, η προσαρμογή στο πλαίσιο των αρχών της Βιώσιμης Ανάπτυξης ισοδυναμεί με την επιδίωξη ενός νέου οραματικού στόχου, αυτού της ολοκληρωμένης ανάπτυξης της ελληνικής υπαίθρου. Ο στόχος αυτός είναι ταυτόσημος με το μετασχηματισμό της ελληνικής αγροτικής οικονομίας, στην κατεύθυνση της επίτευξης μιας ισόρροπης ανάπτυξης που θα στηρίζεται στο τρίπτυχο: Οικονομική ανάπτυξη, κοινωνική συνοχή και περιβαλλοντική προστασία και διατήρηση.

Ο πρωτογενής τομέας της αγροτικής οικονομίας θα πρέπει να επανασχεδιαστεί, κατά τρόπο ώστε να γίνει συμβατός με τη φέρουσα ικανότητα της ελληνικής γης. Η ανάπτυξη της υπαίθρου για να είναι βιώσιμη, για να έχει δηλαδή διάρκεια και προοπτική, πρέπει στο εξής να στηριχθεί πιο στέρεα στην ελληνική γη και στα φυσικά της αποθέματα. Τα επιφανειακά και υπόγεια νερά, το έδαφος, οι υγρότοποι, τα δάση, τα σπάνια ελληνικά οικοσυστήματα αποτελούν προϋπόθεση βιωσιμότητας τόσο για την ίδια την αγροτική οικονομία, όσο και για τη διατήρηση της ζωής στην ύπαιθρο.

Η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική ευημερία στην ύπαιθρο είναι σήμερα σαφές ότι δεν είναι δυνατόν να είναι ταυτόσημες με την εξάντληση και την ποιοτική υποβάθμιση των υδατικών πόρων, με την ερημοποίηση της ελληνικής γης, με την εξαφάνιση των υγροτόπων και των οικοσυστημάτων και την αποδυνάμωση της βιοποικιλότητας. Η φυσική μας κληρονομιά, θα πρέπει να ξαναγίνει το συγκριτικό

πλεονέκτημα για την ευημερία μας. Αυτό σημαίνει ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου.

Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας θα πρέπει κατ' αρχήν να αναζητηθούν κατευθύνσεις για την αγροτική παραγωγή, που θα είναι συμβατές με τα φυσικά χαρακτηριστικά της ελληνικής γης. Θα πρέπει όμως να αναζητηθούν και νέες, εναλλακτικές ή και συμπληρωματικές με την αγροτική παραγωγή δραστηριότητες, οι οποίες θα μπορέσουν να συντηρήσουν οικονομικά τον πληθυσμό της υπαίθρου και να εμποδίσουν την εγκατάλειψή της. Η πλούσια ελληνική φύση, είτε είναι ορεινή είτε πεδινή είτε παράκτια είτε και νησιωτική, με τα σπάνια οικοσυστήματα και την εξαιρετικά ενδιαφέρουσα βιοποικιλότητα, μπορεί να αποτελέσει μια καινούργια πλουτοπαραγωγική πηγή, προσελκύνοντας επενδύσεις μέσω της ανάπτυξης οικοτουριστικών και αγροτουριστικών, για παράδειγμα, δραστηριοτήτων.

Η υπόθεση της προστασίας και της διατήρησης του ελληνικού περιβάλλοντος αποκτά, όπως είναι λογικό, μια ξεχωριστή θέση στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας, καθώς η καλή κατάσταση του περιβάλλοντος συνδέεται άμεσα πλέον με τη δυνατότητα ανάπτυξης νέων οικονομικών δραστηριοτήτων. Γεγονός που αποδίδει στο περιβάλλον μια συγκεκριμένη οικονομική αξία, η οποία συνδέεται με τις οικονομικές δραστηριότητες που μπορεί να συντηρήσει και το όφελος που μπορεί να προκύψει από αυτές τόσο για τον έλληνα αγρότη και τον κάτοικο της υπαίθρου όσο και για την ελληνική οικονομία.

V. Τα καταστροφικά αδιέξοδα της συντηρητικής πολιτικής

Ενώ αυτές πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της πολιτικής στη χώρα μας για την επίτευξη των στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης, διαπιστώνεται σήμερα ότι 19 μήνες μετά τις εκλογές καμιά αναφορά δεν γίνεται από τη συντηρητική κυβέρνηση Καραμανλή στην υπόθεση του περιβάλλοντος, το οποίο καθημερινά υποβαθμίζεται.

Κορυφαίο παράδειγμα αποτελεί η υπόθεση της εναρμόνισης της ελληνικής νομοθεσίας

με την Οδηγία 2000/60 για τη Διαχείριση των Υδατικών Πόρων. Μετά το νόμο που ψηφίστηκε στη Βουλή από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ το Νοέμβριο του 2003, σύμφωνα με τον οποίο εναρμονίζεται η ελληνική νομοθεσία με την Ευρωπαϊκή, η υπόθεση της εφαρμογής του έχει εντελώς ξεχαστεί από την κυβέρνηση της Ν.Δ.. Τούτο συμβαίνει, παρά τα αρνητικά ισοζύγια στις ελληνικές υδρολογικές λεκάνες και παρά τα τεράστια ελλείμματα σε υδατικά αποθέματα, τα οποία μάλιστα διαρκώς διογκώνονται στις αγροτικές περιοχές. Και παρά το γεγονός της συστηματικής υποβάθμισης και εξαφάνισης σημαντικών υδροτόπων, λιμνών και υδατικών συστημάτων σε όλη την ελληνική ύπαιθρο, για το οποίο είμαστε υπόλογοι ως χώρα και κινδυνεύουμε να οδηγηθούμε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

Και όλα αυτά, όταν η ελληνική νομοθεσία διαθέτει πλέον προβλέψεις για συγκεκριμένες διοικητικές αλλαγές και επιχειρησιακές μεταρρυθμίσεις, στην κατεύθυνση της ολοκληρωμένης διαχείρισης και προστασίας του υδατικού μας δυναμικού. Ήλλη μια μεγάλη ευκαιρία που πήγε χαμένη για τη χώρα μας εξ αιτίας της αδράνειας και της έλλειψης πολιτικής της Ν.Δ., η οποία, κάθε μέρα που περνά, γίνεται και περισσότερο υπεύθυνη γι αυτή τη μεγάλη καταστροφή του υδατικού πλούτου της χώρας, η οποία εξελίσσεται μπροστά στα αμήχανα βλέμματα της ελληνικής κυβέρνησης. Η καταστροφή δυστυχώς, στις περισσότερες περιπτώσεις, είναι μη αντιστρέψιμη και, γι αυτό, και θα έχει ολέθρια για τη χώρα αποτελέσματα.

Η ίδια όμως αδράνεια που επικρατεί στα θέματα της διαχείρισης του νερού διαπιστώνεται και στην υπόθεση των 27 προστατευόμενων οικοσυστημάτων της χώρας, τα οποία υποβαθμίζονται και καταστρέφονται από την πολιτική αδιαφορία της συντηρητικής κυβέρνησης, που δεν εννοεί να καταλάβει την αξία του φυσικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη της ελληνικής υπαίθρου. Οι προστατευόμενες περιοχές σήμερα ούτε προστατεύονται ούτε αξιοποιούνται. Αντίθετα, έχουν αφεθεί στο έλεος της αυθαίρετης δόμησης, της υποβάθμισης και των λογής ανεξέλεγκτων δραστηριοτήτων που διαθέτουν σ' αυτές απόβλητα και απορρίμματα. Οι φορείς διαχείρισης που κανονικά θα έπρεπε να προστατεύουν τις περιοχές αυτές έχουν εγκαταληφθεί από την πολιτεία και οι χρηματοδοτήσεις που αξιοποιούνται είναι και σήμερα ακόμη αυτές που είχαν δοθεί από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, πριν από 2 και πλέον χρόνια.

Η χώρα προχωρεί χωρίς περιβαλλοντική πολιτική, χωρίς σχέδιο για τις

αγροτικές περιοχές και χωρίς όραμα για την ελληνική ύπαιθρο. Ακολουθούμε δηλαδή με απόλυτη συνέπεια μια πολιτική αδιαφορίας που οδηγεί στην περιβαλλοντική υποβάθμιση, με αρνητικές συνέπειες τόσο στην οικονομία και την ανάπτυξη όσο και στην κοινωνική συνοχή, η οποία απειλείται σοβαρά από την εγκατάλειψη και την απερήμωση της υπαίθρου.

Ο δρόμος της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης που ακολουθείται σήμερα από τους ισχυρούς της γης, ο δρόμος του φιλελευθερισμού και της ανάδειξης της οικονομίας ως κυρίαρχης και παντοδύναμης εξουσίας, στο πρότυπο του οποίου κινείται εν πολλοίς και η συντηρητική κυβέρνηση της χώρας, δεν είναι μονόδρομος. Είναι δρόμος αδιέξοδος και καταστροφικός, που χρησιμοποιεί προσχηματικά την επίτευξη του οράματος της κοινωνικής ευημερίας, καθώς η μοναδική του επιδίωξη είναι η συγκέντρωση του πλούτου στα χέρια των λίγων και ο έλεγχος των πολλών από τα σύγχρονα οικονομικά κέντρα εξουσίας.

Σήμερα υπάρχει ένας «άλλος δρόμος», πιο κοντά στα ανθρώπινα μέτρα, που οδηγεί σε μια οικονομική ανάπτυξη βιώσιμη και ρεαλιστική, που θα είναι οικολογικά εφικτή και κοινωνικά δίκαιη. Είναι ο δρόμος του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού, που στοχεύει σ' ένα μέλλον με μια ανάπτυξη με κοινωνική συνοχή και οικολογική νομιμοποίηση, που οδηγεί σ' ένα κόσμο με διάρκεια και προοπτική, που θα ανήκει πράγματι σε όλους και δεν θα αποτελεί προνόμιο των οικονομικά ισχυρών.

Το κείμενο αποτελεί εισήγηση στην Ημερίδα "Προστατευμένες Περιοχές & Φορείς Διαχείρισης: Το Μετέωρο Βήμα" που διοργανώθηκε στις 15 Ιανουαρίου 2006 στις Σέρρες.